

LISINSKI
ARIOSO
GLAS ZA
LISINSKI
NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ!

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE

A black and white close-up portrait of Dmitrij Hvorostovskij. He is looking directly at the camera with a serious expression. His hands are positioned in front of his chest, with fingers slightly spread. The lighting is dramatic, highlighting his facial features and hands against a dark background.

DMITRIJ
HVOROSTOVSKIJ

BARITON

ASMIK GRIGORIAN

SOPRAN

Simfonijski orkestar grada Kaunasa
Konstantin Orbeljan DIRIGENT

Petak, 13. svibnja 2016., u 19 i 30 sati

PROGRAM

MIHAIL IVANOVIČ GLINKA:

Uvertira operi *Ruslan i Ljudmila*

SERGEJ SERGEJEVIČ RAHMANJINOV:

Sav tabor spava (Весь табор спит), kavatina Aleka iz opere *Aleko*

Solist: Dmitrij Hvorostovskij, bariton

ANTONÍN DVOŘÁK:

Mjeseče na nebu dubokom (Мěsíčku на небу глубокém),
arija Rusalke iz 1. čina opere *Rusalka*, op. 114

Solistica: Asmik Grigorian, sopran

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI:

Ples lakrdijaša iz 3. čina scenske glazbe *Snjeguljica*, op. 14

ANTON GRIGORJEVIČ RUBINSTEIN:

Po nebeskom oceani (На воздушном океане),
arija Demona iz 2. čina opere *Demon*

Solist: Dmitrij Hvorostovskij, bariton

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI:

Odakle suze te (Откуда эти слёзы), arija Lize iz 1. čina opere *Pikova dama*, op. 68

Solistica: Asmik Grigorian, sopran

ALEKSANDAR PORFIRJEVIČ BORODIN:

Ni sna, ni odmora (Ни сна, ни отдыха), arija Igora iz 2. čina opere *Knez Igor*

Solist: Dmitrij Hvorostovskij, bariton

PROGRAM

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI:

Preludij operi *Pikova dama*, op. 68

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI:

Jednom u Versaillesu (Однажды в Версале), balada grofa Tomskog
iz 1. čina opere *Pikova dama*, op. 68

Solist: Dmitrij Hvorostovskij, bariton

GIACOMO PUCCINI:

Intermezzo iz opere *Manon Lescaut*

GIACOMO PUCCINI:

Sama, izgubljena (Sola, perduta, abbandonata),
arija Manon iz 4. čina opere *Manon Lescaut*

Solistica: Asmik Grigorian, sopran

GIUSEPPE VERDI:

Preludij 3. činu opere *Krabuljni ples*

GIUSEPPE VERDI:

Blijesak njezina osmijeha (Il balen del suo sorriso),
arija grofa Lune iz 2. čina opere *Trubadur*

Solist: Dmitrij Hvorostovskij, bariton

GIUSEPPE VERDI:

Gledaj, potok gorkih suza (Mira, d'acerbe lagrime),
duet Leonore i grofa Lune iz 4. čina opere *Trubadur*

Solisti: Asmik Grigorian, sopran
Dmitrij Hvorostovskij, bariton

Simfonijski orkestar grada Kaunasa
Konstantin Orbeljan, dirigent

Međunarodno priznati bariton **DMITRIJ ALEKSANDROVIČ HVOROSTOVSKIJ** (Krasnojarsk, Rusija, 1961.) rođen je u Sibiru, gdje je i studirao. Godine 1989. pobijedio je na prestižnom BBC-jevu pjevačkom natjecanju u Cardiffu. Publiku je od početka osvajao kultiviranim glasom, urođenim osjećajem za glazbenu liniju i prirodnim legatom. Nakon debija na Zapadu, u Operi u Nici, s *Pikovom damom* Čajkovskoga, njegova je karijera buknula; uslijedili su redoviti angažmani u najvažnijim svjetskim opernim kućama te nastupi na cijenjenim glazbenim festivalima, primjerice londonskoj Kraljevskoj opernoj kući Covent Garden, njujorškom Metropolitanu, Pariškoj operi, Bavarskoj državnoj operi, milanskoj Scali, na Salzburškom festivalu, u Bečkoj državnoj operi i čikaškoj Lyric Operi. Kao hvaljeni recitalist, tražen u svakom kutku svijeta, od Dalekog do Bliskog istoka, od Australije do Južne Amerike, Hvorostovskij je nastupio u dvoranama kao što su Wigmore Hall u Londonu, Queen's Hall u Edinburghu, Carnegie Hall u New Yorku, Teatro alla Scala u Milanu, Moskovski konzervatorij *Čajkovski*, Liceu u Barceloni, Suntory Hall u Tokiju i Musikverein u Beču. Nastupa s vrhunskim orkestrima, kao što su Njujorška ili Roterdamska filharmonija, i s uglednim dirigentima (Claudio Abbado, Valerij Gergijev, Bernard Haitink, James Levine, Lorin Maazel, Zubin Mehta i Jurij Temirkanov). Dmitrij Hvorostovskij zadržao je snažan glazbeni i osobni kontakt s Rusijom. Bio je prvi operni pjevač koji je koncertirao s orkestrom i zborom na Crvenom trgu u Moskvi, uz prijenos u više od 25 zemalja. Održao je niz prestižnih koncerata u Moskvi u sklopu ciklusa *Dmitrij Hvorostovskij i prijatelji* te je na koncerte pozvao cijenjene umjetnike kao što su Renée Fleming, Barbara Frittoli, Sumi Jo, Sondra Radvanovsky, Jonas Kaufmann, Marcello Giordani i Ildar Abdrazakov. Godine 2005. i 2015. održao je povijesne turneje po Rusiji, na poziv predsjednika Putina, nastupajući pred stotinama tisuća ljudi u znak sjećanja na vojnike iz Drugoga svjetskog rata. Njegova opsežna diskografija seže od recitala do cijelih opera. Nastupio je u nagrađenom filmu *Don Giovanni Unmasked* (Rhombus Media), prema Mozartovoj operi, u kojem nastupa i kao Don Giovanni i kao Leporello. Noviji nosači zvuka uključuju *Wait For Me* (ruske ratne pjesme, pod ravnanjem Konstantina Orbeljana) i operu *Simon Boccanegra* (s Barbarom Frittoli, Ildarom Abdrazakovim, Stefanom Seccom i Konstantinom Orbeljanom), sve uz najviše kritičarske pohvale. Posebnu suradnju ostvario je s popularnim ruskim skladateljem Igorom Krutojem s kojim je održao uspješne koncerte u Moskvi, Sankt Peterburgu, Kijevu i New Yorku. U sezoni 2015./2016. Dmitrij Hvorostovskij nastupa u Metropolitanu, Kraljevskoj opernoj kući Covent Garden, Bečkoj državnoj operi i na Salzburškom uskršnom festivalu, kao i na koncertnim turnejama po Europi te Sjevernoj i Južnoj Americi.

Litavska sopranistica **ASMIK GRIGORIAN** (Vilnius, Litva, 1981.) potječe iz glazbeničke obitelji. Studirala je na Litavskoj akademiji za glazbu i kazalište, a opernu karijeru gradi još u vrijeme studija. Ovu je sezonu počela u Theatru an der Wien kao Nastasja u novoj produkciji *Čarodejke* Čajkovskoga u režiji Christofa Loya, pod ravnanjem maestra Tatarnikova, nastavila kao Tatjana u *Jevgeniju Onjeginu* u Mihajlovskom teatru u Sankt Peterburgu, Madama Butterfly u Kraljevskoj švedskoj operi, Leonora u *Trubaduru* u Vilniusu, Rahela u *Židovki* u Flamanskoj operi, Judit u *Dvorcu Modrobradog* u Teatru Wiesbaden, a sezonu završava kao Butterfly u Teatru dell'Opera di Roma. Na koncertnim će nastupima pjevati Tamaru u Rubinsteinovu *Demonu*, na Moskovskom konzervatoriju *Čajkovski* s Dmitrijem Hvorostovskim. U nadolazećim sezonama pjevat će u *Butterfly* i *Fedori* u Kraljevskoj švedskoj operi, u *Onjeginu* u Berlinskoj komičnoj operi, *Slučaju Makropulos* u Flamanskoj operi i *Carmen* na Festivalu Bregenz. Redovito nastupa u Kelnskoj operi, Hamburškoj državnoj operi, teatrima Marijinski i Mihajlovski u Sankt Peterburgu, Kraljevskoj švedskoj operi, Teatru an der Wien, Flamanskoj operi u Gentu i Antwerpenu, Operi u Grazu, Berlinskoj komičnoj operi i Latvijskoj nacionalnoj operi u Rigi. Jedna je od osnivačica Vilniuske gradske opere te je dva puta dobila Zlatni scenski križ, najvišu litavsku nagradu za pjevače: 2005., za debi u ulozi Violette, i 2010., za ulogu Mrs. Lovett u *Sweeneyju Toddu*. Međunarodni je debi Asmik Grigorian imala u Kristiansandu u Norveškoj, 2005. godine, kao Donna Anna u *Don Giovanniju* u režiji sir Jonathana Millera. Iste sezone prvi je put nastupila u Litavskoj nacionalnoj operi kao Violetta u *Traviati* te je pjevala u londonskom Wigmore Hallu. Surađivala je s dirigentima kao što su Valerij Gergijev, Vasilij Petrenko, Gianandrea Nosedà, Marc Soustrot, Martjin Brabbins, Rolf Beck, Julian Reynolds, Mihail Tatarnikov, Karen Durgarjan, Henrik Nánási, Tomáš Netopil, Tadeusz Wojciechowski, Gintaras Rinkevičius i Juozas Domarkas. Među redateljima s kojima je surađivala su Peter Konwitschny, Ivo van Hove, Christof Loy, Barrie Kosky, Ingo Kerkhof, sir Jonathan Miller, Andrejs Žagars, Robert Wilson, Dalia Ibelhauptaitė, Kristina Wuss i Vasilij Barhatov.

Sin ruskih i armenskih emigranata, **KONSTANTIN ORBELJAN** (San Francisco, SAD, 1956.) debitirao je kao pijanističko čudo od djeteta sa Simfonijskim orkestrom San Francisca kad mu je bilo 11 godina. Nakon diplome na Juilliard School u New Yorku, počeo je karijeru pijanističkog virtuozu koja je uključivala nastupe s vodećim simfonijskim orkestrima po SAD-u, Europi i Rusiji. Još od nastupa na proslavi 50. obljetnice Ujedinjenih naroda u San Franciscu 1995., preko proslave 70 godina diplomatskih odnosa Washingtona i Moskve, do nastupa u Državnom tajništvu SAD-a (sve to s Moskovskim komornim orkestrom), Orbeljan nastavlja svojim umjetničkim ugledom promicati „međunarodnu dobru volju“. Već je dulje od 20 godina taj američki pijanist i dirigent središnja figura ruskoga glazbenog života – kao glazbeni ravnatelj Moskovskoga komornog orkestra i Ruske filharmonije i kao čest gostujući dirigent drugih cijenjenih ruskih orkestara. Održava turneje s američkim zvijezdama u ruskim glazbenim središtima i s ruskim zvijezdama u glazbenim središtima Sjeverne Amerike i te sjajne suradnje proširuje na turneje po svjetskim prijestolnicama glazbe. Bio je prvi Amerikanac glazbeni ravnatelj nekog ruskog ansambla, a godine 2004. dodijeljena mu je cijenjena titula „počasnoga ruskog umjetnika“ koju nikad nije dobio netko tko nije ruski državljanin. Među njegovim nedavnim koncertnim i televizijskim nastupima jesu suradnje s Renée Fleming i Dmitrijem Hvorostovskim te s Vanom Cliburnom u njegovu sentimentalnom povratku u Moskvu. *Opera News* naziva ga suradnikom iz snova za pjevače te komentira kako Orbeljan dirigira vokalni repertoar s osjetljivošću pijanista koji svira *Lieder*. Njegove česte suradnje s Hvorostovskim uključuju repertoar koji su snimili za *Delos* te izvodili na turnejama i u prijenosima, među kojima je i koncert uživo s moskovskoga Crvenog trga. Orbeljan je dirigirao još jednim povijesnim prijenosom s Crvenog trga, na kojem su nastupile dvije svjetske operne zvijezde – Hvorostovskij i Anna Netrebko, u lipnju 2013. U novije vrijeme, Orbeljan se okreće filmu kako bi ostvario još jedinstvenih američko-ruskih suradnji. Prva takva produkcija, *Renée Fleming i Dmitrij Hvorostovskij: Odiseja u Sankt Peterburgu*, snimana je u najveličanstvenijim palačama Sankt Peterburga. Film je kulminacija Orbeljanova rada u tom gradu, jer je on i utemeljitelj i glazbeni ravnatelj međunarodnoga glazbenog festivala *Palače Sankt Peterburga*. Godine 2001. Orbeljan je dobio Medalju časti *Ellis Island* koja se dodjeljuje imigrantima, ili djeci imigranata, koji su dali velik doprinos Sjedinjenim Američkim Državama, a 2012. primio je ruski Orden prijateljstva kao priznanje za promicanje ruske kulture.

SIMFONIJSKI ORKESTAR GRADA KAUNASA razvio se iz Kaunaskoga komornog orkestra, osnovanoga 1988. godine. Od 2000. vodi ga, kao ravnatelj, Algimantas Treikauskas. Šefovi-dirigenti Orkestra bili su Pavel Berman, Modestas Pitrenas i Imants Resnis, a danas je to Konstantin Orbeljan. Orkestar nastupa u zemlji i inozemstvu, primjerice u Latviji, Estoniji, Norveškoj, Švicarskoj, Njemačkoj, Finskoj i Italiji te redovito nastupa na međunarodnim festivalima, predstavlja koncertne projekte i održava tematske koncerte. S Orkestrom su surađivali mnogi poznati litavski i strani solisti i dirigenti. Simfonijski orkestar grada Kaunasa održava oko 50 koncerata godišnje. Kao svestran kolektiv, specijalizirao se za različite žanrove klasične i suvremene glazbe, uključujući *crossover* projekte sa sastavima kao što su *The Scorpions*, *Smokie* i *Electric Light Orchestra*. Dvije su godine nastupali i u opernoj natjecateljskoj emisiji Litavske nacionalne televizije. U novije su vrijeme surađivali s Dmitrijem Hvorostovskim pod ravnanjem Konstantina Orbeljana te održali turneju po Švicarskoj pod ravnanjem Kaspara Zehndera. Snimili su više nosača zvuka, među kojima, oдавно i snimke s jednim od najpoznatijih suvremenih pjevača, Ildarom Abradzakovim i s traženim tenorom Lawrenceom Brownleejem, a objavili su i studijsku snimku opere *Simon Boccanegra* Giuseppea Verdija s Dmitrijem Hvorostovskim, Barbarom Frittoli i Stefanom Seccom.

Jednog od utemeljitelja ruske nacionalne glazbene škole, **MIHAILA IVANOVIČA GLINKU** (Novospaskoje, Rusija, 1804. - Berlin, Njemačka, 1857.) često opisuju kao „naivnog“, samoukog skladatelja. Opis nije posve točan, no istina je da u njegovo doba u Rusiji još nije bilo konzervatorija i sličnih ustanova u kojima bi se mogao glazbeno obrazovati pa su se klasičnom glazbom bavili tek zainteresirani aristokrati. Glinka, međutim, nije sve učio sam. Naukovao je kod Leopolda Zambonija, koji je vodio gostujuću talijansku opernu trupu, u Italiji je dobio savjete Bellinija i Donizettija te u Berlinu učio od Sigfrieda Dehna, a poslije je učio glazbu i u Madridu. Njegova težnja za stvaranjem „prave“ ruske glazbe bila je u skladu s proglasima cara Nikolaja I. o obrazovanju naroda u duhu „pravoslavlja i nacije“. Autor prve „prave“ ruske opere, *Život za cara* ili *Ivan Susanjin*, Glinka je pisao rabeći melodije u ruskom pučkom stilu, bez mnogo izravnih citata, a s kombinacijom svojega „kozmpolitskog eklektizma“ (Taruskin) i nacionalnih elemenata nastavio je u operi *Ruslan i Ljudmila*, prema poemi Aleksandra Sergejeviča Puškina, o otmici Ljudmile koju spašava hrabri vitez Ruslan, praizvedenoj 1842. godine. Uz glazbeno „kodiranje“ ruskog identiteta, čujno već u *Uvertiri*, Glinka je u *Ruslanu* razvio i druge tehnike koje su postale stalnim mjestom za ruske skladatelje onoga vremena: uporabu dijatonike za ljudske likove, a kromatike za nadnaravna bića – u ovom djelu, čarobnjake i vile – prepoznatljive kombinacije instrumenata za određeni tip lika ili glazbeni „orijentalizam“ za prikazivanje drugih naroda.

Karakteristike stvaralaštva **SERGEJA SERGEJEVIČA RAHMANJINOVA** (Semjonovo, Rusija, 1873. - Beverly Hills, SAD, 1943.) koje su njegovu glazbu učinile prepoznatljivom i popularnom kod publike jesu melodije širokih poteza, melankolična ostinata, repeticije, „mračnije“ harmonije i „sentimentalna“ atmosfera. Kao pijanistički virtuoz međunarodne karijere, najviše je pisao za glasovir: preludije, četiri koncerta, *moments musicaux*. Nakon neuspjeha svoje *Prve simfonije* (dirigent Glazunov navodno je bio pijan), nekoliko godina nije mogao skladati i tek nakon tretmana hipnozom skuplja snagu za povratak, pišući svoje, vjerojatno, najpopularnije djelo, *Drugi glasovirski koncert*. Napisao je i tri simfonije, kantate, solo pjesme i tri opere. Prva od njih, **Aleko**, bila je njegova diplomatska skladba, napisana 1892. u samo 17 dana, za koju je dobio zlatnu medalju Konzervatorija. Libreto za operu napisao je Vladimir Nemirovič-Dančenko prema poemi Aleksandra Sergejeviča Puškina. Njegov najpoznatiji ulomak, kavatina **Sav tabor spava** (*Весь табор спит*), prikazuje duboko uznemirenog Aleka koji se pita što da radi sad kad zna da mu je Zemfira nevjerna; u kavatini se izmjenjuju recitativni, tugaljivi dio, i lirski prisjećanja na voljenu osobu.

Češku je pak nacionalnu glazbu obilježio **ANTONÍN DVOŘÁK** (Nelahozeves, Češka, 1841. - Prag, Češka, 1904.). Ne želeći radi karijere napustiti Češku, često je putovao radi izvedbi i izdanja, inzistirajući kod izdavača na tome da naslovi i druge oznake uvijek budu napisani i na češkom, a ne samo na njemačkom jeziku. Poslije je ipak nekoliko godina proveo i u Sjedinjenim Američkim Državama. U mladosti violinist, violist, orguljaš i mesarski šegrt, postao je svestran skladatelj, koji je napisao devet simfonija, po jedan koncert za glasovir, violinu i violončelo, *Slavenske plesove* za orkestar, solo pjesme, 14 gudačkih kvarteta i druga komorna djela, ali i 11 opera koje se danas rijetko izvode izvan Češke, s iznimkom vrlo popularne *Rusalka*. Velik mu je uzor bio Brahms, no svoj je kasnoromantičarski stil često bojio nacionalnim, slavenskim koloritom, dok je u opernom skladanju bio pod utjecajem Wagnera. U operi *Rusalka* obradio je pučku priču o vodenoj vili koja se odrekne besmrtnosti kako bi mogla biti s princem u kojega se zaljubila (pisac Josef Škvorecký u romanu o Dvořáku poigrava se, doduše, teorijom da ga je na skladanje o vodenoj vili potaknuo i prizor gole Rosemary Vanderbilt na obali rijeke u Iowi). U ariji *Mjeseče na nebu dubokom* (*Měsíčku na nebi hlubokém*) vila moli Mjesec da njezinu voljenom prenese koliko ga ona voli.

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI (Votkinsk, Rusija, 1840. - Sankt Peterburg, Rusija, 1893.), najpopularniji je ruski, a za mnoge i "najromantičniji" skladatelj. Njegovu glazbu karakterizira bogatstvo melodija i boje, kao i dramski intenzitet, brižna orkestracija i nacionalni elementi – jer se njegovi široki potezi danas smatraju zvukom "ruske duše". Sve se to, međutim, ostvaruje u kozmopolitskoj, strožoj formi, a sam je Čajkovski govorio da mu je u glazbi najvažnija – ljepota. Na Konzervatoriju u Sankt Peterburgu studirao je kompoziciju u klasi Antona Grigorjeviča Rubinsteina, a potom je i sam predavao, na Moskovskom konzervatoriju, gdje se isticao obrazovanjem i profesionalnošću, kao i odbijanjem da se prikloni bilo skupini "konzervativnih" bilo "naprednih" suvremenika skladatelja. Život mu je obilježilo i prijateljstvo s Nadeždom von Meck, koja je od njega naručivala skladbe te ga financijski podupirala kad je napustio mjesto na Konzervatoriju. Čajkovskijeva najpoznatija djela su simfonije, opere *Jevgenij Onjegin* i *Pikova dama*, baleti *Labuđe jezero* i *Ščelkunčik*, tri glasovirska koncerta i violinski koncert, a pisao je i drugu scensku glazbu, kantate i zborove, djela za orkestar, solo pjesme, brojne komade za glasovir i komornu glazbu. Godine 1873. Čajkovski je skladao glazbu za „proljetnu legendu“ *Snjeguljica* Aleksandra Nikolajeviča Ostrovskog (iz čijega 3. čina slušamo *Ples lakrdijaša*) upravo na piščev zahtjev (zbog renovacija bilo je zatvoreno Malo kazalište pa su opera, drama i balet nastupali na pozornici Boljšoja /Velikoga/, što je odbor kazališta iskoristio za

postavljanje novog bajkovitog djela koje će ujediniti sve ansamble). Operu **Pikova dama** Čajkovski je napisao 1887. godine u 44 dana u Firenci, prema libretu brata Modesta i prema kratkoj priči, ponovno, Aleksandra Sergejeviča Puškina. U ariji iz 1. čina opere, **Odakle suze te** (*Откуда эти слёзы*), Liza, Grofičina unuka i zaručnica kneza Jeleckoga, očajava zbog neispunjenih snova i zato što je zaručena za čovjeka kojega ne voli. Svoje osjećaje, potaknute susretom s mladićem u parku, Hermanom, povjerava noći. Grof Tomski pak u svojoj baladi **Jednom u Versaillesu** (*Однажды в Версале*), također iz 1. čina opere, opisuje Grofičinu kockarsku prošlost: kao mlada, u Parizu je izgubila sav novac na kartama, no grof Saint-Germain ponudio joj je da je nauči posebnom kartaškom triku ako s njim provede noć. Prihvativši, nevoljko, ponudu, sljedeći je dan vratila izgubljeno i samo je dvjema osobama odala trik – no sanjala je da će, kad sljedeći put spomene trik, netko umrijeti.

ANTON GRIGORJEVIČ RUBINSTEIN (Vihvatinec, Rusija, 1829. - Peterhof, Rusija, 1894.) bio je osnivač Ruskoga glazbenog društva i Sanktpeterburškog konzervatorija, organizator koncerata, pijanist i iznimno plodan skladatelj. Kao velik borac za profesionalizaciju ruskoga glazbenog života i za njegovu „pozapadnjenje“, dolazio je u sukobe s predstavnicima nacionalne škole, smatrajući da pučka glazba ne bi trebala tvoriti osnovu za opere i da takva klasična glazba teško može biti prihvaćena izvan ruskih okvira. Operu **Demon** napisao je 1871. na libreto Pavela Aleksandroviča Viskovatova prema fantastičnoj poemi Mihaila Jurjeviča Ljermontova, neobjavljenoj za autorova života zbog „dijaboličnosti“. Smatra se da je svojom nekonvencionalnošću (primjerice nizanjem romanse na romansu, duetima koji su više izmjenjivanje glasova nego zajedničko pjevanje) djelo utjecalo na Čajkovskijeva *Jevgenija Onjegina*, dok „orijentalističke“ detalje zacijelo duguje Glinkinoj operi *Ruslan i Ljudmila*. Glavni je lik opere Demon, pali anđeo koji odbija mogućnost da zatraži božanski oprost i vrati se u Raj. U svojoj drugoj romansi **Po nebeskom oceanu** (*На воздушном океане*), iz 2. čina opere, pjeva Tamari u koju se zaljubio – i čijeg je zaručnika, princa Gudala, ubio. Tamara pobjegne u samostan, no Demon je i ondje posjećuje i obećava da će se zbog nje odreći zla. Tamara mu povjeruje, no umire kad se poljube, a Demon ostaje lutati između svjetova.

ALEKSANDAR PORFIRJEVIČ BORODIN (Sankt Peterburg, Rusija, 1833. - Sankt Peterburg, Rusija, 1887.) bio je jedan od vodećih ruskih znanstvenika svojega vremena, kemičar koji se obrazovao u Rusiji i po Europi te predavao na Medicinskoj akademiji u Sankt Peterburgu, a osnovao je i prvu rusku medicinsku školu za žene. Nezakoniti sin gruzijskog princa, prijavljen kao sin prinčeva kmeta, Borodin je zalaganjem svoje majke dobio temeljito obrazovanje koje je uključivalo i sate flaute i glasovira. Simfonijska djela počeo je skladati pod

mentorstvom Milija Balakirjeva pa je postao dijelom njegove Moćne gomilice, uz Cezara Kjuija, Nikolaja Rimski-Korsakova i Modesta Petroviča Musorgskoga. Na operi **Knez Igor**, koja je trebala biti „prava nacionalna opera“, zasnovana na suprotstavljanju ruskog i „orijentalnog“ zvuka, radio je osamnaest godina i nije ju dovršio do smrti (dovršili su je Rimski-Korsakov i Aleksandar Glazunov). Temu je odabrao prema savjetu Vladimira Vasiljeviča Stasova, prema epu o knezu Igoru iz 12. stoljeća, o sukobu toga ruskoga kneza i tatarskih Polovaka (Kumana)¹. U ariji iz drugog čine opere, **Ni sna, ni odmora** (*Ни сна, ни отдыха*), zatočeni knez Igor žali za poginulima u nedavnoj borbi s Polovcima i čezne za slobodom i ponovnim susretom sa suprugom.

Posljednji iz duge linije talijanskih opernih velikana, **GIACOMO PUCCINI** (Lucca, Italija, 1858. - Bruxelles, Belgija, 1924.) potjecao je iz obitelji crkvenih glazbenika te je i sam počeo učiti glazbu u crkvi, no navodno se za životni poziv odlučio kad je čuo Verdijevu *Aidu*. Iako je autor nekih od najcjenjenijih svjetskih opernih djela, koja čine srž repertoara opernih kuća, povjesničari glazbe i kritičari često ga nisu ozbiljno shvaćali, smatrajući ga odveć komercijalnim, sklonim manipuliranju i šokiranju publike. Njegova djela odlikuje iznimna dramatičnost, prijemljiva sentimentalnost i posvećenost detaljnoj karakterizaciji likova, kao i vješta orkestracija te dar za melodičnost. Većina njegovih opera sadržava mladi ženski lik koji se žrtvuje ili je žrtvovan zbog okrutnog muškarca. Opera **Manon Lescaut** iz 1893. (koju odnedavno možete gledati u zagrebačkom HNK-u) njegov je prvi veći uspjeh, prije, danas najpoznatijih, djela *La Bohème*, *Tosca*, *Madama Butterfly* ili *Turandot*. U tom djelu, na kojem su radila petorica libretista, prema djelu Abbéa (opata) Prévosta *Sjećanja i pustolovine jednog čovjeka punog vrlina koji se povukao iz svijeta* (sedmi svezak romana *Povijest viteza Des Grieuxa i Manon Lescaut*), Puccini je kombinirao wagnerovske lajtmotive i talijansku ideju *dramma in musica*, u kompleksnoj simfonijskoj strukturi. Prvu temu opere, koja nas vodi u 18. stoljeće, posudio je iz vlastitog gudačkoga kvarteta, a na kraju opere vraća teme iz prijašnjih činova, kao što će činiti i u kasnijim operama. *Manon Lescaut* priča je o šarmantnoj Manon koja se zaljubi u studenta Des Grieuxa i s njim odlazi u Pariz, umjesto u samostan, kamo ju je poslao otac, no zatim se ipak odlučuje za luksuznu sigurnost s bogatim Gerontom. Kad se vrati prvom ljubavniku, Geronte je daje uhititi zbog krađe pa je prognana u Ameriku, a pridružuje joj se i Des Grieux. U ariji **Sama, izgubljena** (*Sola*,

¹ *Kumani* (madž. Kún, mn. Kúnok, rus. Polovci ili Kipčaki), istočnoturski narod prvobitno nastanjen u sjeverozapadnom dijelu Azije. Oko 110. Kumani su provalili u Moldaviju i Vlašku, odakle su napadali Kijevsku Rusiju. Izvor: *Hrvatska opća enciklopedija*, 6. svezak (Kn-Mak), August Kovačec (glavni urednik), Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2004., str. 344.

perduta, abbandonata), Manon je na rubu snaga. I dok Des Grieux traga za vodom, ona pjeva o tome kako je osamljena i ne želi umrijeti, ali sluti da je kraj blizu.

Prije Puccinija, operni je svijet osvojio nenadmašni autor **GIUSEPPE VERDI** (Le Roncole, Italija, 1813. - Milano, Italija, 1901.), čija su djela postala sinonimom za operu. Autor iznimno melodičnih skladbi i majstor glazbene karakterizacije, Verdi je zadržao gotovo istu razinu stila u cijelom opusu, koji čini 28 opera. U njemu ipak središnje mjesto, kronološki, ali i prema popularnosti, ima "trilogija" nastala između 1851. i 1853., koju čine *Rigoletto*, *Traviata* i *Trubadur* (**Krabuljni ples**, o ubojstvu švedskoga kralja Gustava III., napisan je nekoliko godina poslije, 1859.). *Trubadur* je nastao 1853., prema libretu Salvadorea Cammarana koji ga je pisao prema španjolskoj drami *Il trovador* Antonija Garcíe Gutiérreza. Verdiju je isprva predbacivan pretjerani formalizam *Trubadura* u usporedbi s ostalim operama iz toga razdoblja, svojevrstan korak natrag od *Rigoletta*, no danas se smatra da upravo formalni okvir koji donekle suzbija emocionalnost radnje i likova i „zauzdava“ melodije djelu daje specifičnu snagu. Sadržaj opere poznato je kompliciran, no osnovu čine četiri glavna lika: Trubadur iz naslova je Manrico, plemenitaš, sin i nasljednik grofa Lune. Manrica je kao dijete ukrala Ciganka Azucena (iz osвете, jer je njezina majka spaljena kao vještica) i odgojila kao svojega; sve se to dogodilo prije početka opere. Manrico i njegov, njemu nepoznati, polubrat, novi grof Luna, zaljubljeni su u istu ženu, Leonoru. U ariji **Bljesak njezina osmijeha** (*Il balen del suo sorriso*) iz drugog čina opere, grof Luna svijetu objavljuje svoju ljubav prema Leonori, koja voli Manrica, ali misli da je poginuo. Na kraju opere, u duetu **Gledaj, potok gorkih suza** (*Mira, d'acerbe lagrime*), u pokušaju da oslobodi zatočenog Manrica, Leonora se obećava grofu Luni ako Manricu ukaže milost, no prije toga popije otrov kako ne bi nikad doista „bila njegova“. Leonora će od otrova umrijeti, Luna će dati pogubiti Manrica, a tek će onda od Azucene doznati da mu je to bio brat.

SERGEJ SERGEJEVIČ RAHMANJINOV:

Sav tabor spava (Весь табор спит), kavatina Aleka iz opere Aleko
Libreto Vladimira Nemirovič-Dančenka prema poemi *Cigani*
Aleksandra Sergejeviča Puškina

Весь табор спит. Луна над ним
Полночной красотой блещет.
Что ж сердце бедное трепещет?
Какою грустью я томим?
Я без забот, без сожаленья
Веду кочующие дни.
Презрев оковы просвещенья,
Я волен так же, как они.
Я жил, не признавая власти
Судьбы коварной и слепой
Но, боже, как играют страсти
Моей послушною душой!..

Земфира! Как она любила!
Как, нежно прислонясь ко мне,
В пустынной тишине
Часы ночные проводила!
Как часто милым лепетаньем,
Упоительным лобзаньем
Задумчивость мою
В минуту разогнать умела!

Я помню: с негой полной страсти,
Шептала мне она тогда:
“Люблю тебя! В твоей я власти!
“Твоя, Алеко, навсегда!”
И всё тогда я забывал,
Когда речам ее внимал
И как безумный целовал
Её чарующие очи,
Кос чудных прядь, темнее ночи.
Уста Земфиры... А она,
Вся негой, страстью полна,
Прильнув ко мне, в глаза глядела...
И что ж? Земфира неверна!
Моя Земфира охладела!

Sav tabor spava. Mjesec sja,
Ljepotom se u noći srebri.
Pa zašto srce jedno trepti?
Ma kakav me to muči jad?
Bez briga i bez sažaljenja
Čegarim svaki božji dan.
Ja stegu izobrazbe mijenjam
Za njihov život slobodan.
Zle kobi otevši se vlasti,
Provodio sam život svoj.
Ah, Bože, kako bukne strasti
U mojoj duši pokornoj!...

Zemfira! Voljela me žarko!
Ah, stisla bi se nežno sva.
Tišina pusta i bez sna
Prekrivala se noćnim mrakom.
I milim čavrljanjima
I cjelovima opojnim
Tjeskobu moju znala bi
Raspršiti u jednom času!

Ja pamtim ruke pune strasti
I njezino šaputanje:
„U tvojoj sam, Aleko, vlasti!
Do crnog groba ljubim te!“
I sav sam se tad gubio
Kad te bih riječi upio
I ludo sam joj ljubio
Očaravajuće oči,
Crnje pletenice od noći,
I usta... A ona, smjerna,
Nježnošću, strašću puna,
U oči priljubljena gleda...
I sad, Zemfira nije vjerna?
Zemfira hladnija od leda!

ANTONÍN DVOŘÁK:

Mjeseče na nebu dubokom (Měsíčku na nebi hlubokém),
 arija Rusalke iz 1. čina opera *Rusalka*, op. 114
 Libreto Jaroslava Kvapila prema bajkama Karela Jaromíra Erbena
 i Božene Němcove

Měsíčku na nebi hlubokém,
 světlo tvé daleko vidím.
 Po světě bloudíš širokém,
 díváš se v příbytky lidí.
 Po světě bloudíš širokém,
 díváš se v příbytky lidí.

Mjeseče na nebu dubokom,
 svjetlo ti daleko gledam.
 Nad zemljom plovi širokom,
 na okna domova sjeda.
 Nad zemljom plovi širokom,
 na okna domova sjeda

Měsíčku, postůj chvíli,
 řekni mi,
 kde je můj milý.
 Měsíčku, postůj chvíli,
 řekni mi, řekni,
 kde je můj milý.
 Měsíčku, postůj chvíli,
 řekni mi,
 kde je můj milý.
 Měsíčku, postůj chvíli,
 řekni mi, řekni
 kde je můj milý.
 Měsíčku, postůj chvíli,
 řekni mi,
 kde je můj milý.
 Měsíčku, postůj chvíli,
 řekni mi, řekni
 kde je můj milý.

Stani, mjeseče blagi,
 reci mi
 gdje je moj dragi.
 Stani, mjeseče blagi,
 reci mi
 gdje je moj dragi.
 Stani, mjeseče blagi,
 reci mi
 gdje je moj dragi.
 Stani, mjeseče blagi,
 reci mi
 gdje je moj dragi.
 Stani, mjeseče blagi,
 reci mi
 gdje je moj dragi.
 Stani, mjeseče blagi,
 reci mi
 gdje je moj dragi.

Řekni mu, stříbrný měsíčku,
 mé že jej objímá rámě,
 aby si alespoň chvíličku
 vzpomenul ve snění na mne,
 aby si alespoň chvíličku
 vzpomenul ve snění na mne.

Reci mu, srebrni mjeseče,
 da moje ga misli prate,
 ne bi li i on na mene
 mislio u nočne sate,
 ne bi li i on na mene
 mislio u nočne sate.

Zasviť mu do daleka,
 zasviť mu,

Svijetli mu izdaleka,
 svijetli mu,

řekni mu, řekni,
kdo tu na něj čeká.
Zasviť mu do daleka,
zasviť mu,
řekni mu, řekni,
kdo tu na něj čeká.

reci mu, reci
tko ga ovdje čeka.
Svijetli mu izdaleka,
svijetli mu,
reci mu, reci
tko ga ovdje čeka.

O mně- li duše lidská sní,
ať se tou vzpomínkou vzbudí.

Ako sada sanja o meni,
neka ta ga misao probudi.

Měsíčku nezhasni! Nezhasni!
Měsíčku nezhasni!

Mjeseče, ne gasni! Ne gasni!
Mjeseče, ne gasni!

ANTON GRIGORJEVIČ RUBINSTEIN:

*Po nebeskom oceanu (Na vzdušnom oceanu),
arija Demona iz 2. čina opere Demon*

Libreto Pavla Aleksandroviča Viskovatova prema istoimenoj poemi
Mihaila Jurjeviča Ljermontova

На воздушном океане,
Без руля и без ветрил,
Тихо плавают в тумане
Хоры стройные светил;
Средь полей необозримых
В небе ходят без следа
Облаков неуволимых
Волокнистые стада.
Час разлуки, час свиданья
Им ни радость, ни печаль;
Им в грядущем нет желанья,
Им прошедшего не жаль.

Po nebeskom oceanu,
Bez kormila i bez jedra,
Kroz maglenu plove tamu
Skladne nakupine zvijezda;
Posred polja nepreglednih
Ondje lutaju bez traga
Oblaka nam nedosežnih
Od vlakana bijelih stada.
Rastali se ili sreli –
Do toga im nije stalo;
Budućnost ih ne veseli,
Prošlosti im nije žao.

В день томительный несчастья
Ты о них лишь вспомяни;
Будь к земному без участия
И беспечна, как они!
Лишь только ночь своим покровом

U nesretne tvoje sate
Spomen na njih nek' zazvoni;
Ravnodušna budi na sve
I bezbrižna kao oni!
Tek što plašt će noćni leći,

Верхи Кавказа осенит,
 Лишь только мир, волшебным словом
 Заворожённый, замолчит;
 Лишь только месяц золотой
 Из-за горы тихонько встанет
 И на тебя украдкой взглянет, -
 К тебе я стану прилетать;
 Гостить я буду до денницы
 И на шелковые ресницы
 Сны золотые навевать...

Na Kavkaz kad mrak se spusti,
 Svijet čarobne taknu riječi
 I začaran sav zašuti;
 Istom što mjesec zlatni
 Pomoli iza gora lice
 I pogleda te kriomice
 Stalno ću k tebi dolijetati;
 Do zore čuvat ću te milu
 I trepavica tvojih svilu
 Snovima zlatnim zasipati...

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI:

Odakle suze te (Откуда эти слёзы), arija Lize iz 1. čina opere *Pikova dama*, op. 68
 Libreto Modesta Iljiča Čajkovskog prema istoimenoj pripovijetki
 Aleksandra Sergejeviča Puškina

Откуда эти слёзы,
 Зачем они?
 Мои девичьи грёзы,
 Вы изменили мне,
 Мои девичьи грёзы,
 Вы изменили мне!
 Вот как вы оправдались
 наяву!
 Я жизнь свою вручила ныне князю,
 Избраннику по сердцу, существу,
 Умом, красою, знатностью,
 богатством
 Достойному подруги не такой,
 как я.
 Кто знатен, кто красив, кто статен,
 как он?
 Никто! И что же?
 Я тоской и страхом вся полна,
 Дрожу и плачу!

Odakle suze te,
 To uzdisanje?
 Moje djevojačke sanje,
 Vi izdale ste me,
 Moje djevojačke sanje,
 Vi izdale ste me!
 Evo što vam je na javi opravdanja
 pokriće!
 Svoj život predajem odsad knezu,
 Što odabranik mog je srca, biće
 umom, ljepotom, ugledom,
 bogatstvom
 dostojno drugačije družice nego što
 sam ja.
 Tko je ugledan, tko lijep, tko stasit
 kao on?
 Nitko! I onda?
 Svu me ispunja strepnja i strah,
 Dršćem i plaćem!

ALEKSANDAR PORFIRJEVIČ BORODIN:

Ni sna, ni odmora (Ни сна, ни отдыха), arija Igora iz 2. čina opere *Knez Igor*
Libreto Aleksandra Porfirjeviča Borodina prema ruskom epu *Spjev o Igorovu pohodu* iz
12. stoljeća i dvjema srednjovjekovnim kijevskim kronikama

Ни сна, ни отдыха
Измученной душе:
Мне ночь не шлёт отрады и забвенья.
Всё прошлое я вновь переживаю,
Один, в тиши ночей:
И Божья знаменья угрозу,
И бранной славы пир весёлый,
Мою победу над врагом,
И бранной славы горестный конец,
Погром и рану, и мой плен,
И гибель всех моих полков,
Честно за родину головы сложивших.
Погибло всё: и честь моя, и слава.
Позором стал я земли родной.
Плен, постыдный плен,
Вот удел отныне мой,
Да мысль, что все винят меня!

О, дайте, дайте мне свободу.
Я мой позор сумею искупить;
Спасу я честь мою и славу.
Я Русь от недруга спасу!

Ты одна голубка лада.
Ты одна винить не станешь.
Сердцем чутким
Все поймешь ты,
Все ты мне простишь.
В терему твоём высоком,
В даль глаза ты проглядела.
Друга ждёшь ты дни и ночи.
Горько слёзы льёшь.

Ni sna, ni odmora
Napačenoj duši:
Ne šalje noć mi radost zaborava.
Svu prošlost opet prebirem u glavi,
U nijemoj noći sâm:
I Božjeg znamenja svu prijetnju,
I ratne slave pir veselja,
Nad protivnikom pobjedu,
I moje ratne slave tužan kraj,
Slom, ranu, a ja – sužanj, rob,
I pogibiju pukova mi svih
Što časno za dom dadoše živote.
Sve propade: i čast mi i sva slava,
Postadoh rodnoj grudi stid i sram.
Rob, taj prezren rob
Sad sam, to je moja kob,
I čuvstvo da me krive svi.

O, dajte, dajte mi slobodu.
Sramotu svoju tad da iskupim;
Da obranim si čast i slavu
I Rusiji donesem spas!

Samo ti, golubice mi, ljubo,
Samo ti me krivit' nećeš.
Srcem čistim
Sve ćeš znati,
Sve oprostiti.
Gledala si cijele dane
S prozora svog u daljinu
Svoga vojna² čekajući.
Gorke suze liješ.

² *Vojno*, arhaična imenica muškog roda (ruski *муж, супруг*) = muž, suprug. Izvor: *Osmojezični enciklopedijski rječnik: hrvatski, ruski, engleski, njemački, francuski, talijanski, španjolski, latinski*, 8. svezak (T-Ž), Tomislav Ladan (glavni urednik). Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2010., V 1814.

Ужели день за днём
Влачить в плену бесплодно.
И знать, что враг терзает Русь?
Враг, что лютей барс.
Стонет Русь в когтях могучих.
И в том винит она меня!

Zar da mučno dan za danom
I uludo trpim ropstvo
Dok Ruse osvajač kinji
Kao ljuti ris?
Stenje Rusija pod šapom
I krivi mene sad za sve!

О, дайте, дайте мне свободу,
Я свой позор сумею искупить,
Я Русь от недруга спасу!

O, dajte, dajte mi slobodu.
Sramotu svoju tad da iskupim;
I Rusiji donesem spas!

Ни сна, ни отдыха
Измученной душе:
Мне ночь не шлёт надежды на спасенье:
Лишь прошлое я вновь переживаю,
Один, в тиши ночей...
И нет исхода мне!
Ох, тяжело, тяжело мне!
Тяжко сознание
Бессилья моего!

Ni sna, ni odmora
Napaćenoj duši:
Ne šalje noć mi radost zaborava.
Svu prošlost opet prebirem u glavi,
U nijemoj noći sâm...
I gdje je izlaz, gdje?
Ah, teško mi je sve!
Mučna mi spoznaja
Moje nemoći!

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI:

Jednom u Versaillesu (Однажды в Версале),
balada grofa Tomskog iz 1. čina opere *Pikova dama*, op. 68
Libreto Modesta Iljiča Čajkovskog prema istoimenoj pripovijetki
Aleksandra Sergejeviča Puškina

Однажды в Версале „Аи jeu de la Reine“
„Venus moskovite“ проигралась дотла.
В числе приглашённых был граф
Сен-Жермен;
Следа за игрой, он слышал, как она
Шептала в разгаре азарта:
„О боже! о боже!
О боже, я все бы могла отыграть,
Когда бы хватило поставить опять
Три карты, три карты, три карты!“

Jednom u Versaillesu „Au jeu de la Reine“
„Venus moskovite“ zakartala je sve.
Sred uzvanika bje i
grof Saint-Germain;
Kartaše prateći, čuo ju je gdje
Tu šapće u strasti hazarda:
„O Bože! O Bože!
O Bože, sve, sve bih uzmogla vratiti
Kad ponovo mogla bih baciti
Tri karte, tri karte, tri karte!“

Граф, выбрав удачно минуту, когда
Покинув украдкой гостей полный зал,
Красавица молча сидела одна,
Влюблённо над ухом её прошептал
Слова, слаще звуков Моцарта:
„Графиня, Графиня!
Графиня, ценой одного ‘gyndez-vous’
Хотите, пожалуй, я вам назову
Три карты, три карты, три карты?“

Графиня вспылила: „Как смеете вы?!“
Но граф был не трус.
И когда через день
Красавица снова явилась, увы,
Без гроша в кармане,
„Аи jeu de la Reine“
Она уже знала три карты...
Их смело поставив одну за другой,
Вернула своё...
но какою ценой!
О карты, о карты, о карты!

Раз мужу те карты она назвала,
В другой раз их юный
красавец узнал.
Но в эту же ночь, лишь
осталась одна,
К ней призрак явился и грозно сказал:
„Получишь смертельный удар ты,
От третьего, кто, пылко, страстно любя,
Придёт, чтобы силой узнать от тебя
Три карты, три карты, три карты,
Три карты!“

Grof, odabrav povoljan časak, taman
Kad dalje od dvorane prepune ljudi
Ljepotica šutke je sjedila sama,
Nad uhom joj zaljubljeno zagudi
Riječi slađe od glazbe Mozarta:
„Grofice, grofice!
Grofice, samo za jedan ‘rendez-vous’
Ja dat ću za sreću Vam u kartanju
Tri karte, tri karte, tri karte!“

Tad grofica plane: „Zar nije vas sram?!“
Ne smete se grof
na taj prigovor njen.
Ljepotica dođe već sljedeći dan
Bez groša u džepu,
„Au jeu de la Reine“
Već znala je dobro tri karte...
I jednu za drugom tad baci smjelo,
Te vrati svoj novac,...
no s visokom cijenom!
O karte, o karte, o karte!

Tad priopći mužu za karata moć,
A drugi – ljepotan to
saznade mlad.
Kad ostade sama
kroz dugu tu noć,
gle, avet se javi i zaprijeti tad:
„Znaj, ubit će strastveni žar te
Tog trećeg što ljubi te bićem svim
I prisili tajnu da podijeliš s njim
Tri karte, tri karte, tri karte,
Tri karte!“

GIACOMO PUCCINI:

Sama, izgubljena (Sola, perduta, abbandonata),

arija Manon iz 4. čina opere *Manon Lescaut*

Libreto Ruggera Leoncavalla, Marca Prage, Giuseppea Giacose, Domenica Olive i

Luigija Illice prema romanu *Povijest viteza Des Grieuxa i*

Manon Lescaut Abbé Prévosta

Sola, perduta, abbandonata in landa
 desolata... Oror!
 Intorno a me s'oscura il ciel.
 Ahimè, son sola! E nel profondo deserto
 io cado, strazio crudel,
 ah sola, abbandonata, io,
 la deserta donna.
 Ah, non voglio morire!
 Tutto dunque è finito.
 Terra di pace mi sembrava questa...
 Ahi, mia beltà funesta,
 ire novelle accende!
 Strappar da lui mi si voleva,
 or tutto il mio passato orribile risorge
 e vivo innanzi al guardo mio si posa.
 Ah, di sangue ei s'è macchiato!
 Ah, tutto è finito!
 Asil di pace ora la tomba invoco...
 No, non voglio morire! Amore... aita!

Sama, izgubljena, u zabiti napuštena...
 Strahota!
 Mrači se nebo oko mene.
 Jao, sama sam! I sred pustinje zabasah,
 okrutna li jada,
 ah, sama, napuštena,
 ja, žena bez igdje ikoga.
 Ah, ne želim umrijet'!
 Svemu je dakle kraj.
 Mirnom mi se činila ova zemlja...
 Ah, moja kobna ljepota
 nove bjesove budi!
 Od njeg' su me htjeli razdvojiti,
 sad sva moja grozna prošlost uskrsava
 i živa preda me staje.
 Ah, on se okaljao krvlju!
 Ah, svemu je kraj!
 Sad grob zazivam kao spokojan zaklon...
 Ne, ne želim umrijet'! Ljubavi... pomoz!

GIUSEPPE VERDI:

Bljesak njezina osmijeha (Il balen del suo sorriso),

arija grofa Lune iz 2. čina opere *Trubadur*

Libreto Salvadorea Cammarana prema drami *El trovador* Antonija Garcíe Gutiérreza

Il balen del suo sorriso
 D'una stella vince il raggio!
 Il fulgor del suo bel viso
 novo infonde in me coraggio!...
 Ah! l'amor, l'amor ond'ardo

Bljesak njezina osmijeha
 Nadmašuje zraku zvijezde!
 Sjaj njezina lijepog lica
 u mene ulijeva novu snagu!...
 Ah! ljubav, ljubav od koje gorim

le favelli in mio favor!
Sperda il sole d'un suo sguardo
la tempesta del mio cor.
Qual suono!...oh ciel...

nek' joj zbori meni u prilog!
Nek' suncem jednoga pogleda
rastjera oluju u mojem srcu.
Kakav zvuk!... Oh nebesa...

GIUSEPPE VERDI:

*Gledaj, potok gorkih suza (Mira, d'acerbe lagrime),
duet Leonore i grofa Lune iz 4. čina opere Trubadur*

Libreto Salvadorea Cammarana prema drami *El trovador* Antonija Garcíe Gutiérreza

Conte

Udiste? Come albeggi,
la scure al figlio,
ed alla madre il rogo.
(I seguaci entrano nella torre.)
Abuso forse quel poter che pieno
in me trasmise il prence!
A tal mi traggi,
donna per me funesta! Ov'ella è mai?
Ripreso Castellor, di lei contezza
non ebbi, e furo indarno
tante ricerche e tante!
Ah! dove sei, crudele?

Leonora *(avanzandosi)*
A te davante.

Conte

Qual voce!... come!... tu, donna?

Leonora
Il vedi.

Conte

A che venisti?

Leonora

Egli è già presso
all'ora estrema, e tu lo chiedi?

Grof

Čuste li? Čim zarudi zora,
sinu odrubite glavu,
a majku spalite.
(Pratioci ulaze u toranj.)
Možda zlorabim ovlast koju je
na mene prenio knez!
Dotle me tjeraš,
za me zloslutna ženo! Pa gdje je ona?
Otkad zauzeh Castellor, o njoj vijesti
ne dobih, i uzalud sam
tražio je svuda!
Ah! Gdje si, okrutnice?

Leonora *(pristupajući)*
Pred tobom.

Grof

Koji glas!... Kako!... Ti, ženo?

Leonora

Kao što vidiš.

Grof

Zašto si došla?

Leonora

Njemu se već bliži
posljednji sat, a ti još pitaš?

Conte

Osar potresti?...

Grof

Zar bi se usudila?...

Leonora

Ah sì, per esso
pietà, pietà domando...

Leonora

Ah, bih, za njega
milost, milost tražim...

Conte

Che! tu deliri!

Grof

Što! Ti buncaš!

Leonora

Pietà!

Leonora

Milost!

Conte

Tu deliri!

Grof

Ti buncaš!

Leonora

Pietà!

Leonora

Milost!

Conte

Ah!... lo del rival sentir pietà?

Grof

Ah!... Za suparnika ja da milost osjetim?

Leonora

Clemente Nume a te l'ispiri...

Leonora

Nek' njom te nadahne milosrdni Bog...

Conte

lo del rival sentir pietà?

Grof

Za suparnika ja da milost osjetim?

Leonora

Clemente Nume a te l'ispiri...

Leonora

Nek' njom te nadahne milosrdni Bog...

Conte

È sol vendetta mio Nume,
vendetta è sol mio Nume
vendetta è sol mio Nume...

Grof

Samo je osveta moj Bog,
osveta je moj jedini Bog,
osveta je moj jedini Bog...

Leonora

Pietà! pietà! domando pietà!
pietà! pietà! domando pietà!

Leonora

Milost! Milost! Molim za milost!
Milost! Milost! Molim za milost!

Conte

Va! va! va!
va! va! va!

Leonora

Mira, di acerbe lagrime
spargo al tuo piede un rio:
non basta il pianto? svenami,
ti bevi il sangue mio...
svenami, svenami,
ti bevi il sangue mio...
Calpesta il mio cadavere,
ma salva il Trovator!

Conte

Ah! dell'indegno rendere
vorrei peggior la sorte
fra mille atroci spasimi
centuplicar sua morte...

Leonora

Svenami...

Conte

Più l'ami, e più terribile
divampa il mio furor,
più l'ami, e più terribil
divampa il mio furor!

Leonora

Calpesta il mio cadavere,
ma salva il Trovator!
Mi svena, mi svena,
calpesta il mio cadaver,
ma salva, salva, deh!
salva, salva il Trovator!

Conte

Più l'ami, e più terribile
divampa il mio furore,
più l'ami, e più terribil

Grof

Idi! Idi! Idi!
Idi! Idi! Idi!

Leonora

Gledaj, potok gorkih suza
pred tvoje noge lijem:
nije li dosta što plačem? Prereži mi žile,
napij se moje krvi...
Prereži, prereži mi žile,
napij se moje krvi...
Izgazi moje truplo,
al' spasi Trubadura!

Grof

Ah! Toj hulji još goru
htio bih zdat' sudbinu,
tisućom strašnih hroptaja
njegovu smrt ustostročit'...

Leonora

Prereži mi žile...

Grof

Što ga više ljubiš, to strašnije
plamti moj gnjev,
što ga više ljubiš, to strašnije
plamti moj gnjev!

Leonora

Izgazi moje truplo,
al' spasi Trubadura!
Prereži, prereži mi žile,
izgazi moje truplo,
al' spasi, spasi, jao,
spasi Trubadura!

Grof

Što ga više ljubiš, to strašnije
plamti moj gnjev,
što ga više ljubiš, to strašnije

divampa il mio furor!
e più terribile divampa il mio furor!

Leonora

lo salva,
lo salva, lo salva, lo salva.
Calpesta il mio cadavere,
ma salva il Trovator!

Conte

Più l'ami, e più terribile
divampa il mio furor!
Più l'ami, e più terribile
divampa il mio furor!

plamti moj gnjev!
To strašnije plamti moj gnjev!

Leonora

Spasi ga,
spasi ga, spasi ga, spasi ga.
Izgazi moje truplo,
al' spasi Trubadura!

Grof

Što ga više ljubiš, to strašnije
plamti moj gnjev!
Što ga više ljubiš, to strašnije
plamti moj gnjev!

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj

Producentica programa: Ana Boltužić

Urednica: Ana Boltužić

Autorica teksta: Dina Puhovski

Prevoditelji: Morana Čale (talijanski jezik)
Radomir Venturin (ruski jezik)
Matija Ivačić (češki jezik)

Lektorica: Rosanda Tometić

Oblikovanje, grafička priprema i tisak:

Intergrafika TTŽ d. o. o., Zagreb

Naklada: 600 primjeraka

Cijena: 20 kuna

www.lisinski.hr

A man with short grey hair, wearing a dark tuxedo jacket, a white shirt, and a dark bow tie, is smiling and looking towards the camera. He is standing next to a grand piano. The background is a blurred concert hall with blue seats.

**LISINSKI
SUBOTOM
UVIJEK
LISINSKI**
NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ!

23. SVIBNJA 2016.
IVO POGORELIĆ
GLASOVIR

Poštovani pretplatnici ciklusa *Lisinski subotom*, uoči velikog završnog koncerta sezone 2015./2016. srdačno vas pozivamo na predstavljanje našeg novog programa.

Dodite u ponedjeljak, 23. svibnja 2016.
u 18 i 30 sati u Lisinski!

Uz već tradicionalno piće dobrodošlice, odgovarat ćemo na vaša pitanja, kritike, pohvale... razgovarati o našem novom nizu neprocjenjivih doživljaja koje smo pripremili za vas.

Ne propustite ovu priliku za druženje i koncert.

Veselimo se susretu s vama.

S poštovanjem,
Dražen Sirišćević

Subota, 24. rujna 2016.
ARNOLD SCHÖNBERG:
GURRE-LIEDER

Simfonijski orkestar i Zbor HRT-a
Zbor MA u Zagrebu
Orkestar i Zbor Opere HNK-a Zagreb
Nikša Bareza, dirigent

Subota, 8. listopada 2016.
CAMERON CARPENTER
ORGULJE

Subota, 22. listopada 2016.
TOKIJSKI SIMFONIJSKI ORKESTAR

Jonathan Nott, dirigent
Isabelle Faust, violina

Subota, 5. studenoga 2016.
SIMFONIJSKI ORKESTAR MLADIH
TERESA CARREÑO

Christian Vásquez, dirigent
Jian Wang, violončelo

Subota, 26. studenoga 2016.
SIMFONIJSKI ORKESTAR
I ZBOR MUZIČKE AKADEMIJE

Mladen Tarbuk, dirigent

Subota, 10. prosinca 2016.
BUDIMPEŠTANSKI
FESTIVALSKI ORKESTAR

Iván Fischer, dirigent
Leonidas Kavakos, violina

Subota, 4. veljače 2017.
KOMORNA AKADEMIJA
IZ POTSDAMA

Trevor Pinnock, čembalo i umjetničko vodstvo
Emmanuel Pahud, flauta

Subota, 18. veljače 2017.
ALJOŠA JURINIĆ
GLASOVIR

Subota, 18. ožujka 2017.
PETRIT ČEKU
GITARA

Gitarski trio Elogio
Pavao Mašić, orgulje i čembalo
Zagrebački solisti

Subota, 8. travnja 2017.
SIMFONIJSKI ORKESTAR
I ZBOR MUZIČKE AKADEMIJE

Tomislav Fačini, dirigent

Subota, 13. svibnja 2017.
IVO POGORELIĆ
GLASOVIR

Subota, 20. svibnja 2017.
NOVOSIBIRSKA FILHARMONIJA

Gintaras Rinkevičius, dirigent
Vadim Rjepin, violina

NOVA SEZONA

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!
16\17

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!
16\17

NOVA SEZONA

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE

EMMANUEL PAHUD
flauta

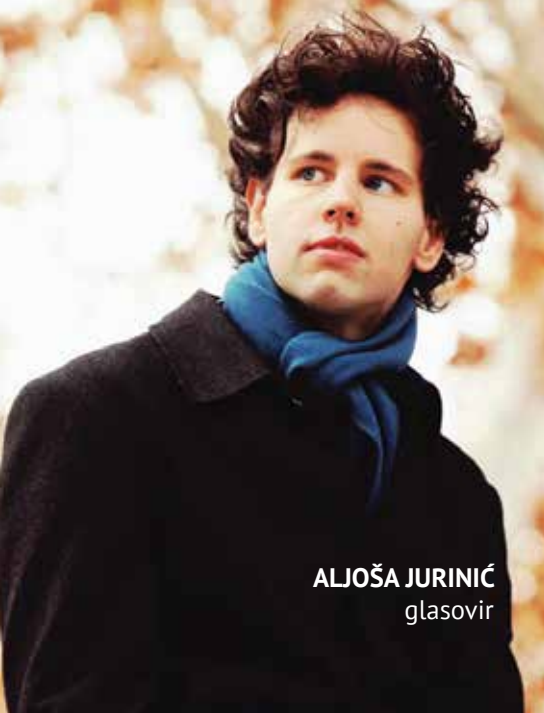
**ARNOLD SCHÖNBERG: GURRE-LIEDER • NIKŠA BAREZA • SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE
MLADIH TERESA CARREÑO • CHRISTIAN VÁSQUEZ • JIAN WANG • SIMFONIJSKI ORKE
ORKESTAR • IVÁN FISCHER • KOMORNA AKADEMIJA IZ POTSDAMA • TREVOR PIP**

LEONIDAS KAVAKOS
violina

ISABELLE FAUST
violina

ALJOŠA JURINIĆ
glasovir

CAMERON CARPENTER
orgulje

RT-A • TOKIJSKI SIMFONIJSKI ORKESTAR • JONATHAN NOTT • SIMFONIJSKI ORKESTAR
STAR I ZBOR MUZIČKE AKADEMIJE • MLADEN TARBUK • BUDIMPEŠTANSKI FESTIVALSKI
NNOCK • IVO POGORELIĆ • NOVOSIBIRSKA FILHARMONIJA • GINTARAS RINKEVIČIUS

VADIM RJEPIN
violina

PETRIT ÇEKU
gitara

LISINSKI ARISO GLAS ZA LISINSKI

NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ!

GRAD ZAGREB

CROATIA OSIGURANJE
članak 185c

Zagreb
moj grad

INA

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE